

ingediend op **2101** (2023-2024) – Nr. 3
18 april 2024 (2023-2024)

Tekst aangenomen door de plenaire vergadering

van het voorstel van resolutie

van Sofie Joosen, Peter Van Rompuy, Willem-Frederik Schiltz,
Karl Vanlouwe, Orry Van de Wauwer en Philippe Muyters

over het versterken
van de defensiegerelateerde industrie in Vlaanderen

Documenten in het dossier:

2101 (2023-2024) – Nr. 1: Voorstel van resolutie
– Nr. 2: Verslag

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
 - 1° de geopolitieke, technologische en industriële evoluties die voor fundamentele veranderingen en uitdagingen zorgen, het wereldwijde economische en handelssysteem onder zware druk zetten, en het belang van een grotere weerbaarheid en van een groter militair handelingsvermogen voor Europa ontegensprekelijk duidelijk maken;
 - 2° het feit dat de toenemende geopolitieke conflicten, internationale criminaliteit en cyberrisico's wereldwijd leiden tot aanzienlijke investeringen in de defensie- en veiligheidsindustrie. Ook binnen de EU is er een toename van defensiebudgetten en van meer en versterkte samenwerking;
 - 3° het EDIP-investeringsprogramma (EDIP: Europese Technologische en Industriële Defensie Basis), de oprichting van het Europees Defensiefonds (EDF) en van een zogenaamde Defence Innovation Hub, waarmee de Europese Commissie de samenwerking op het vlak van defensie-innovatie tussen lidstaten wil versterken en faciliteren;
 - 4° het NATO Innovation Fund (NIF) en de Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic (DIANA), waarin Flanders Make, het Interuniversitair Micro-elektronicacentrum (imec) en de Vereniging voor Inkoop en Bedrijfslogistiek (VIB) voor Vlaanderen de aangeduide actoren zijn;
 - 5° de beslissing van de Vlaamse Regering begin juli 2023 om 1,5 miljoen euro per jaar te investeren in NIF en DIANA, waarvan een deel moet terugstromen in de vorm van investeringsrendementen en terugverdieneffecten, en het 'memorandum of understanding' dat de Vlaamse kennisinstellingen imec, Flanders Make en de VIB hebben ondertekend met de NAVO om als testcentra aan DIANA deel te nemen;
 - 6° de Defence, Industry and Research Strategy (DIRS), die tot doel heeft:
 - a) de ontwikkeling en instandhouding van een Belgische technologische en industriële defensiebasis te bevorderen, om die te positioneren als een relevante, betrouwbare en competitieve technologische partner in de Europese en trans-Atlantische capacitaire ontwikkeling;
 - b) de veiligheidssamenwerking tussen de drie stakeholders (defensie, industrie en onderzoeksinstituten) aan te sturen;
 - c) de financiering vanuit de overheid (zowel federaal als deelstatelijk) vorm te geven;
 - 7° de aanpassing in 2018 van de IWT-richtlijn, uitgevaardigd in 1994 en bijgesteld in 1999, door de richtlijn-Muyters, waardoor Vlaamse bedrijven onder bepaalde voorwaarden in aanmerking komen voor Vlaamse O&O-steun met militaire of dubbele finaliteit, waarbij onderzoek naar offensieve wapensystemen wel expliciet wordt uitgesloten;
 - 8° de 'Vlaamse visienota. Naar een versterkte concurrentiekracht van de Europese Industrie' die de Vlaamse Regering op 3 februari 2023 heeft goedgekeurd op voorstel van minister-president Jan Jambon, Vlaams minister Matthias Diependaele, Vlaams minister Lydia Peeters en Vlaams minister Jo Brouns;
 - 9° de gezamenlijke mededeling over de analyse van de defensie-investeringslacunes en de weg voorwaarts van de hoge vertegenwoordiger van de Europese Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid van 18 mei 2022 aan het Europees Parlement, de Europese Raad, de Raad van de Europese Unie, het Europees Economische en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's;
 - 10° het rapport van het Vlaams Vredesinstituut 'De defensiegerelateerde industrie in Vlaanderen: doorlichting van een sector op scherp' van 21 juni 2022;

- overwegende dat:
 - 1° de VS en de NAVO de belangrijkste partners blijven als het gaat om de garantie op veiligheid in Europa, maar de Europese Unie en de lidstaten hun eigen verantwoordelijkheid voor de veiligheid en belangen niet meer uit de weg kunnen gaan;
 - 2° ook Vlaamse bedrijven en onderzoeksinstituten een rol te spelen hebben in de operationele uitwerking van een veiligheidsarchitectuur en de uitbouw van een Europese defensie, en moeten meebouwen aan nieuwe en broodnodige Europese defensiecapaciteiten;
 - 3° binnen de defensie-industrie een ingrijpende transformatie plaatsvindt, waarbij toevoerketens complexer worden, er een doorgedreven internationalisering is en het belang van nieuwe technologieën en hoogtechnologische toepassingen steeds meer toeneemt. Ook cybersecurity, big data en AI worden steeds belangrijker, net als toepassingen zoals robotica, autonome systemen, aardobservatie, satellietcommunicatie, augmented reality, gaming (training), slimme stoffen ('smart textiles') enzovoort;
 - 4° Vlaanderen tal van topondernemingen telt op het vlak van elektronica, naast optische bedrijven die gespecialiseerd zijn in beeld- en visualisatieschermen, communicatie, robotica, digitale technologie, artificiële intelligentie en biotechnologie. Daarnaast zijn er in Vlaanderen ook bedrijven die wereldleider zijn op het vlak van onder meer onderdelen van vliegtuigen, vaartuigen, beschermende kledij, drones en ruimtevaart;
 - 5° Vlaamse bedrijven in de eerste plaats onderdelen leveren die ook in militaire toepassingen gebruikt kunnen worden. Ze produceren dus geen klassieke vuurwapens of 'bommen en granaten', maar hoogtechnologische en innovatieve producten die een groot potentieel hebben in zowel militair als civiel gebruik. Vlaanderen heeft weinig echt grote systeemintegratoren. De Vlaamse defensiegerelateerde bedrijven bevinden zich hoofdzakelijk in het begin van de toevoerketen van systemen en het overgrote deel van de Vlaamse bedrijven die in de defensiemarkt actief zijn, zijn dat in de eerste plaats en vooral op de civiele markt. Bovendien zijn de meeste Vlaamse bedrijven kmo's, vaak familiebedrijven of bedrijven die het eigendom van familiale holdings zijn;
 - 6° innovaties met een militaire toepassing vaak interessant blijven voor verdere ontwikkeling van civiele technologie en civiele innovatie, en ook omgekeerd;
 - 7° die zeer exportgerichte groeisector en die bedrijven en ondernemingen een groot politiek en strategisch belang hebben als motor van innovatie en als aanjager van economische meerwaarde en werkgelegenheid in Vlaanderen;
 - 8° de verschuiving naar steeds meer innovatieve, hoogtechnologische systemen gepaard gaat met een groeiend belang van onderzoek en ontwikkeling;
 - 9° de groeiende rol van civiele bedrijven en onderzoeksinstituten in defensiegerelateerde innovatie, samen met de bredere beschikbaarheid van en toegang tot financiering, een bijzonder momentum creëert voor de Vlaamse economie, in het bijzonder omdat het dikwijls gaat om domeinen waarin de Vlaamse bedrijven en onderzoeksinstituten vandaag al koploper en pionier zijn;
 - 10° de zogenaamde richtlijn-Muyters met betrekking tot ondersteuning van Vlaamse bedrijven voor O&O-projecten met mogelijk militaire affiniteit ondertussen vijf jaar oud is en er sinds de goedkeuring opnieuw ingrijpende veranderingen en koerswijzigingen op geopolitiek en beleidsmatig vlak hebben plaatsgevonden, waardoor een evaluatie van het Vlaamse kader opportuun lijkt;
 - 11° Flanders Investment & Trade (FIT) opnieuw aandacht besteedt aan Vlaamse lucht- en ruimtevaartbedrijven die actief zijn in de defensie-industrie, en inspanningen levert om de steun aan die bedrijven op te drijven;

- 12° de eerste projecten voortkomen uit de DIRS op basis van de voordrachten van de stuurgroep en de adviesraden die in het leven werden geroepen om de opdracht te stroomlijnen, zij het zonder de directe betrokkenheid van de deelstaten. Ook de betrokkenheid van Vlaamse onderzoeksinstituten in Europese defensieprojecten is tot vandaag zeer beperkt;
- 13° Vlaanderen een rol kan spelen in de creatie van een gunstig klimaat waarbinnen de Vlaamse defensie-industrie kan floreren, niet alleen in het bepalen van de omgevingsfactoren (opleiding, onderzoek, economisch beleid), maar ook en vooral als vergunningverlenende partij voor de uitvoer van defensie-gerelateerde producten;
- 14° een gelijk speelveld voor de defensie-industrie in de EU belangrijk is, waarbij er gezocht moet worden naar het subtiële evenwicht tussen enerzijds de legitieme soevereine veiligheidsoverwegingen van de lidstaten, en anderzijds een efficiënte en competitieve Europese defensiemarkt met een vlotte toegang voor de Vlaamse kmo's;
- erkent de noodzaak om de weerbaarheid en concurrentiekracht van de Vlaamse economie te versterken en garanderen;
 - wijst erop dat de veiligheids- en defensie-industrie in Vlaanderen een brede en hoogtechnologische sector is, met producten voor zowel civiel als militair gebruik;
 - onderstreept het grote potentieel en de groeikansen van Vlaamse bedrijven die een belangrijke rol spelen in internationale toeleveringsketens in hoogtechnologische goederen;
 - erkent het strategisch belang van die bedrijven en ondernemingen als motor voor innovatie en economische meerwaarde en werkgelegenheid in Vlaanderen, die niet onderschat kan worden;
 - wijst erop dat belangrijke onderdelen van de industriële strategie van Defensie raken aan intrinsiek deelstatelijke aangelegenheden en dat beslissingen in de industriële strategie van Defensie die een rechtstreekse weerslag hebben op de bevoegdheden van de deelstaten, vooraf in overleg en afstemming met de betrokken overheden moeten worden genomen. Daarnaast is het belangrijk dat Vlaanderen betrokken wordt bij de economische en industriële ontwikkeling en uitbouw van sites van Defensie in Vlaanderen;
 - dringt aan op een versterking van de DIRS door een actieve en structurele participatie van Vlaanderen en een uitbreiding van de cofinanciering en deelname aan grote internationale projecten;
 - vindt het belangrijk dat duidelijk en snel wordt gecommuniceerd met de sector over de selectie van projecten binnen het STAR-plan, de operationalisering van de assen binnen de DIRS, de Belgische deelname aan grote defensieprogramma's binnen de EU en de NAVO, en verschuivingen in het tijds kader van de militaire programmeringswet zodat die zich tijdig kan heroriënteren en betrokken wordt;
 - dringt aan op een optimalisering van de financiering van industriële projecten ten voordele van Defensie door middelen binnen het Belgian Federal Science Policy Office (BELSPO), de Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij (FPIM) en de DIRS-portefeuille op elkaar af te stemmen en te coördineren met vergelijkbare deelstatelijke strategieën;

- vraagt aan de Vlaamse Regering om:
 - 1° verder werk te maken van een duidelijke visie en strategie op het vlak van onderzoek en ontwikkeling voor veiligheid en defensie, in een partnerschap tussen de overheid, de onderzoeksinstituten en de industrie;
 - 2° te streven naar maximale samenwerking op het vlak van wetenschappelijk onderzoek, technologie en innovatie, en daartoe de verschillende fondsen en mogelijkheden voor Vlaamse bedrijven en onderzoeksinstituten op te volgen, mogelijkheden en kansen om te participeren te detecteren, en de bedrijven en kennisinstituten daarover adequaat te informeren;
 - 3° in te zetten op een duurzame verankering van die bedrijven en sectoren in Vlaanderen;
 - 4° de zogenaamde richtlijn-Muyters met betrekking tot steun aan O&O-projecten met mogelijke militaire affiniteit en de bestaande juridische kaders voor ondersteuning van O&O voor dualusegebruik en militair gebruik te evalueren, bijvoorbeeld door middel van een nieuwe VARIO-studie (VARIO: Vlaamse Adviesraad voor Innoveren en Ondernemen), en zo nodig bij te sturen;
 - 5° wat de exportcontrole betreft:
 - a) een gelijk speelveld voor intra-Europese handel van defensiegerelateerde goederen na te streven, onder meer door de dienst Controle Strategische Goederen (dCSG) een actieve rol te laten spelen in de EU-werkgroep over de richtlijn die de intracommunautaire handel regelt, en breder ook de handel tussen NAVO-lidstaten;
 - b) bij te dragen aan een gecoördineerde aanpak van de EDF-projecten, een versnelde en vereenvoudigde vergunningsprocedure, en het uitrollen van capaciteitsopbouw en opleiding met betrekking tot wapenexportcontroles voor kmo's, kennisinstituten en ook minder ervaren spelers;
 - c) alles in het werk te stellen om de onderhandelingen over het operationeel samenwerkingsprotocol tussen de federale douane en de dCSG zo spoedig mogelijk af te ronden en verder in te zetten op een vlotte informatiedoorstroming, een versterkte samenwerking en het stroomlijnen van de praktische samenwerking tussen beide diensten;
 - d) actief te blijven inzetten op 'outreach' en contacten met de betrokken overheden, havenbedrijven, klanten, stakeholders of overkoepelende partners om hen te wijzen op hun verantwoordelijkheden ten aanzien van de regelgeving;
 - e) consequent de nodige stappen te blijven ondernemen als de regelgeving over de wapenexport wordt geschonden of genegeerd, en in eerste instantie de douane, de politie en/of het parket te informeren met oog op verdere juridische opvolging;
 - 6° wat de DIRS betreft:
 - a) ondernemingen en kennisinstituten zo goed mogelijk te informeren over mogelijke opportuniteiten, en ze te begeleiden en te ondersteunen;
 - b) aan te dringen op een actieve en volwaardige betrokkenheid bij de uitwerking van DIRS;
 - c) te zoeken naar de optimale afstemming en synergieën met bestaande Vlaamse programma's en een kader te ontwikkelen waarbinnen Vlaanderen maximaal kan inspelen op projecten in kader van DIRS;
 - d) de economische terugvloeiing van investeringen in het kader van DIRS, alsook van investeringen in onderzoek, ontwikkeling en technologie te monitoren;
 - 7° vanuit Vlaanderen werk te maken van cofinanciering bij projecten van het EDF en de programma's van het Europees Defensieagentschap;
 - 8° vanuit het Departement Economie Wetenschap en Innovatie en het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO), en in samenwerking met de FOD Economie en de Koninklijke Militaire School, de Vlaamse bedrijven maximaal te informeren over de mogelijkheden binnen EDF, NIF en DIANA, en te streven naar een zo groot mogelijke complementariteit tussen en versterking van de bestaande VLAIO-instrumenten;

- 9° samen met FIT een duidelijke visie en strategie te ontwikkelen met betrekking tot de exportondersteuning aan Vlaamse ondernemers en het aantrekken van buitenlandse R&D-gedreven investeerders uit de sector, onder meer door het ondersteunen van bedrijven bij het verwerven van inzicht en data, het opstellen van marktstudies, en de organisatie van groepszakenreizen en missies naar beurzen of specifieke markten. Via bijvoorbeeld Startup. Flanders kan FIT ook gericht start-ups in de militaire sector steunen bij hun expansie naar internationale markten;
- vraagt aan de Europese Commissie om in het kader van de dialoog:
 - 1° werk te maken van het wegwerken van belemmerende voorwaarden voor de Vlaamse defensie-industrie, die onder meer bestaan voor financiering door de Europese Investeringsbank of voor deelname aan projecten die de Europese Commissie opzet;
 - 2° protectionistische maatregelen binnen de Europese defensiemarkt die (de facto) de concurrentiepositie van kleinere lidstaten schaden, in kaart te brengen en weg te werken;
 - 3° een coherent kader voor de export van militaire goederen en dualuse-producten te creëren, zowel binnen als buiten de Unie.